

Debat: Nationalisering of privatisering?

Korte omschrijving werkvorm:

Uw leerlingen leren wat een collectieve voorziening is. Doorgaans worden collectieve voorzieningen in Nederland door de overheid gefinancierd, maar steeds meer voorzieningen worden uitgevoerd door bedrijven. De overheid is dan geen uitvoerder, maar alleen opdrachtgever. Na een korte uitleg maken uw leerlingen een opdracht met daarin voordelen en nadelen van beide manieren om collectieve voorzieningen te regelen. Daarna gaat u debatteren met de klas. U noemt een aantal taken en vraagt aan de leerlingen wie volgens hen deze taak moet uitvoeren: de overheid, bedrijven of maatschappelijke organisaties met geld van de overheid. Vraag de leerlingen steeds om per taak te bepalen wie deze taak volgens hen moet uitvoeren.

Leerdoel:

- Leerlingen weten wat collectieve voorzieningen zijn en weten dat er verschil bestaat tussen private bedrijven en genationaliseerde bedrijven.
- Leerlingen kennen een aantal voor- en nadelen van privatisering en nationalisering van het treinvervoer.
- Leerlingen geven hun mening over de taken van de overheid.

Duur:

Ca. 30 minuten

Handleiding:

1. Geef een korte uitleg over collectieve voorzieningen.

Een collectieve voorziening is een dienst waarvan iedereen gebruik maakt of kan maken. Deze voorzieningen worden door de overheid geregeld en worden betaald met belastinggeld. Belastinggeld wordt gebruikt om bepaalde diensten voor iedereen toegankelijk te maken. Denk bijvoorbeeld aan het onderhoud van dijken, defensie, wegen en rechtspraak.

Vroeger werden er meer voorzieningen door de overheid betaald en verzorgd dan nu. Tegenwoordig wordt dit vaker uitbesteed aan bedrijven. Politieke partijen verschillen van mening over de vraag wie moet zorgen voor voorzieningen als post, telefoon, elektriciteit, openbaar vervoer, gezondheidszorg en onderwijs.

2. Leg vervolgens uit hoe de privatisering van de NS geregeld is.

In 1995 werd het spoor in Nederland geprivatiseerd. Dit betekent dat niet langer alleen de NS, maar ook andere bedrijven het spoor mogen gebruiken. De NS moest zo de concurrentie aangaan met andere bedrijven. Hierdoor zouden de prestaties van het spoorbedrijf verbeteren.

Alle aandelen van de NS zijn echter nog steeds in handen van de overheid. De NS is dus wel zelfstandig, maar de aandeelhouder is de overheid. Dat is ook de reden dat de minister, de staatssecretaris en de Tweede Kamer zich nu met de Fyra bezighouden.

3. Deel het werkblad uit. Hierop staan enkele kenmerken beschreven van openbaar vervoer in handen van de overheid, en openbaar vervoer in handen van een commercieel bedrijf. De leerlingen geven in de tabel aan of het kenmerk bij de overheid of bij het bedrijfsleven hoort, en of dat volgens hen een voordeel of een nadeel is.
4. Als de leerlingen het werkblad hebben ingevuld kennen ze enkele voor- en nadelen van privatisering en nationalisering. Nu is het tijd voor het debat.
5. Hang in het lokaal 3 posters op met daarop:
 - De overheid moet het doen
 - De overheid moet het niet zelf doen, maar er wel aan meebetalen
 - Bedrijven moeten het doen
6. Leg uit dat de klas gaat discussiëren over de vraag welke taken de overheid (regering, provincie of gemeente) moet uitvoeren.
7. Vraag de leerlingen steeds om per taak te bepalen welke optie ze kiezen. Voordat ze kiezen moeten ze eerst een argument bedenken waarom ze dat vinden. Leerlingen lopen naar het antwoord van hun keuze.

Taken:

1. Openbaar vervoer
 2. Wegen
 3. Gevangnissen
 4. Onderhoud plantsoenen
 5. Ziekenhuizen
 6. Auto's produceren
 7. Rijexamens afnemen
 8. Theatervoorstellingen maken
8. Als alle leerlingen bij het antwoord van hun keuze staan, stelt u de volgende vragen aan twee of drie leerlingen:
 - A. Waarom vind je dat de taak op deze manier moet worden uitgevoerd?
 - B. Zijn er nadelen aan deze oplossing?
 - C. Wordt deze taak op dit moment door de overheid uitgevoerd? Zo niet, door wie dan?
 9. Aan het eind van de werkvorm kunt u nog toelichten dat over de rol van de overheid verschillend wordt gedacht. Sociaaldemocraten zijn vaak voor een grotere rol, terwijl liberalen het liefst zoveel mogelijk aan bedrijven overlaten. Christendemocraten denken vaak eerder aan maatschappelijke organisaties, de overheid moet alleen iets doen als maatschappelijke organisaties dat niet zelf kunnen.

Werkblad

Wie moet ervoor zorgen dat er treinen op het spoor rijden? De overheid of bedrijven?
Hieronder zie je enkele voordelen en nadelen voor beide opties.

1. Kruis bij ieder kenmerk aan of het bij de overheid of bij bedrijven hoort.
2. Kruis bij ieder kenmerk aan of het een voordeel of een nadeel is.

	Bedrijven	Overheid	Voordeel	Nadeel
1. Het kost de Nederlandse samenleving minder (belasting)geld.				
2. Er kunnen sneller beslissingen genomen worden, zonder veel regels en vergaderingen.				
3. Mensen die geen gebruik maken van het spoor hoeven ook niet mee te betalen.				
4. Er rijden geen treinen meer op plaatsen waar weinig reizigers zijn. Hierdoor kan niet iedereen gebruik maken van de trein.				
5. Er is democratische controle of alles wel goed geregeld is, bijvoorbeeld door de Tweede Kamer.				
6. Mensen worden (d.m.v. belastingen) verplicht mee te betalen.				
7. Iedereen kan gebruik maken van de trein.				
8. Arme mensen kunnen het misschien niet meer betalen.				
9. De prijzen kunnen voor arme mensen lager worden gemaakt dan voor rijke.				
10. Omdat men alleen uit is op winst maken zal er minder op de belangen van de reiziger worden gelet.				
11. Omdat er winst gemaakt zal worden zullen treinen steeds beter worden.				
12. Omdat er geen winst gemaakt hoeft te worden kan al het geld direct aan de treinen en het spoor besteed worden.				
13. Reizen wordt goedkoper door concurrentie.				
14. Kaartjes kunnen duurder worden doordat er winst gemaakt moet worden.				

Antwoordmodel

Wie moet ervoor zorgen dat er treinen op het spoor rijden? De overheid of bedrijven?
Hieronder zie je enkele voordelen en nadelen voor beide opties.

1. Kruis bij ieder kenmerk aan of het bij de overheid of bij bedrijven hoort.
2. Kruis bij ieder kenmerk aan of het een voordeel of een nadeel is.

Hieronder vindt u de juiste antwoorden op vraag 1: hoort het kenmerk bij bedrijven of bij de overheid? Of de leerlingen dit zien als een voordeel of een nadeel is een meningsvraag. Er is in dit antwoordmodel dus geen juist antwoord ingevuld.

	Bedrijven	Overheid	Voordeel	Nadeel
1. Het kost de Nederlandse samenleving minder (belasting)geld.	x			
2. Er kunnen sneller beslissingen genomen worden, zonder veel regels en vergaderingen.	x			
3. Mensen die geen gebruik maken van het spoor hoeven ook niet mee te betalen.	x			
4. Er rijden geen treinen meer op plaatsen waar weinig reizigers zijn. Hierdoor kan niet iedereen gebruik maken van de trein.	x			
5. Er is democratische controle of alles wel goed geregeld is, bijvoorbeeld door de Tweede Kamer.		x		
6. Mensen worden (d.m.v. belastingen) verplicht mee te betalen.		x		
7. Iedereen kan gebruik maken van de trein.		x		
8. Arme mensen kunnen het misschien niet meer betalen.	x			
9. De prijzen kunnen voor arme mensen lager worden gemaakt dan voor rijke.		x		
10. Omdat men alleen uit is op winst maken zal er minder op de belangen van de reiziger worden gelet.	x			
11. Omdat er winst gemaakt zal worden zullen treinen steeds beter worden.	x			
12. Omdat er geen winst gemaakt hoeft te worden kan al het geld direct aan de treinen en het spoor besteed worden.		x		

13. Reizen wordt goedkoper door concurrentie.	x			
14. Kaartjes kunnen duurder worden doordat er winst gemaakt moet worden.	x			

Antwoordmodel debat

1. Openbaar vervoer
C. Openbaar vervoer wordt verzorgd door bedrijven. Soms door bedrijven die in handen zijn van de overheid, soms door particuliere bedrijven.
2. Wegen
C. Wegen worden aangelegd door de overheid (die daarvoor opdracht verleent aan bedrijven).
3. Gevangenissen
C. Gevangenissen worden beheerd door de overheid.
4. Onderhoud plantsoenen
C. Onderhoud van plantsoenen gebeurt door de (lokale) overheid, die daar vaak wel bedrijven bij inschakelt.
5. Ziekenhuizen
C. Bijna alle ziekenhuizen zijn stichtingen die geen winst mogen maken, soms is een ziekenhuis een bedrijf. Via de Zorgverzekeringswet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten regelt de overheid dat vrijwel de gehele Nederlandse bevolking verzekerd is tegen ziektekosten. De overheid betaalt de ziekenhuizen dus niet, maar zorgt wel dat via zorgverzekeraars betaald wordt voor behandeling in een ziekenhuis.
6. Auto's produceren
C. Auto's worden geproduceerd door bedrijven.
7. Rijexamens afnemen
C. Het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR) is een privaatrechtelijke stichting die door de minister van Infrastructuur en Milieu belast is met een verkeersveiligheidsstaak: *het beoordelen van de rijvaardigheid en medische geschiktheid van bestuurders, en de vakbekwaamheid van professionals in transport en logistiek.*
8. Theatervoorstellingen maken
C. Individuen, bedrijven, verenigingen en stichtingen maken theater. Soms met subsidie (of in opdracht) van de overheid, soms zonder.